

Ársreikningur 2017

B-deild LSR

Lífeyrissjóður starfsmanna ríkisins

Engjateigi 11

105 Reykjavík

430269-6669

Skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra.....	2-6
Áritun óháðs endurskoðanda.....	7-8
Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris.....	9
Efnahagsreikningur.....	10
Sjóðstreymi.....	11
Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu.....	12
Skýringar.....	13-34
Kennitölur - Fimm ára yfirlit.....	35
Viðauki I - Deildaskipt yfirlit LSR.....	36-39

Skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra

Starfsemi sjóðsins

B-deild LSR starfar samkvæmt lögum nr. 1/1997 um LSR, lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, samþykktum sem settar hafa verið um starfsemi sjóðsins og öðrum reglum sem um lífeyrissjóði gilda. Stjórnin hefur einnig samþykkt margvíslegar reglur sem gilda um starfsemi sjóðsins. Hlutverk sjóðsins er:

- Að greiða sjóðfélögum lífeyri.
- Að tryggja sjóðfélaga fyrir tekjumissi í kjölfar örorku og stuðla að fjárhagslegu öryggi maka og barna við andlát sjóðfélaga.
- Að taka við iðgjöldum og varðveita upplýsingar um réttindi sjóðfélaga.
- Að ávaxta fjármuni sjóðsins með sem bestum hætti með hliðsjón af fjárfestingarstefnu að teknu tilliti til áhættu.

LSR er starfræktur í þremur deildum og er hver deild með aðskilinn fjárhag. Deildir sjóðsins eru: A-deild, B-deild og Séreign LSR. Deildaskipt yfirlit LSR er að finna í viðauka I.

Eignir og ávöxtun

Hrein eign til greiðslu lífeyris nam 228.445 milljónum kr. í árslok 2017 samanborið við 208.695 milljónum kr. árið áður.

Nafnávöxtun á árinu 2017 var 8,7% sem samsvarar 6,9% raunávöxtun. Hrein raunávöxtun, þ.e. raunávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 6,6%. Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára er 5,6%, síðustu 10 ára 1,4% og síðustu 20 ár hefur meðaltalið verið 3,6%.

Iðgjaldagreiðslur og fjöldi sjóðfélaga

Á árinu 2017 námu lögbundin iðgjöld 2.006 milljónum kr. samanborið við 2.147 milljónir kr. árið áður. Virkir sjóðfélagar, þ.e. sjóðfélagar sem greiða iðgjöld til sjóðsins að meðaltali í hverjum í mánuði, voru 2.329 á árinu 2017 samanborið við 2.683 á árinu 2016. Í árslok 2017 áttu 35.820 sjóðfélagar réttindi hjá sjóðnum.

Innborganir ríkissjóðs inn á skuldbindingar

Í lok ársins 2017 var gengið frá samkomulagi milli fjármála- og efnahagsráðuneytisins og B-deildar LSR um framsal eigna fyrir 19 milljarða króna til sjóðsins. Eignirnar voru hluti af svonefndum stöðugleikaframlögum sem ríkissjóður eignaðist á sínum tíma vegna fallinna fjármála fyrirtækja. Þær voru framseldar til sjóðsins sem innborgun inn á skuldbindingar ríkissjóðs gagnvart sjóðnum. Stærstur hluti þeirra eru lánasamningar en einnig eru þar hlutir í félögum.

Þá greiddi ríkissjóður 5 milljarða kr. skv. fjárlögum inn á skuldbindingar sínar við sjóðinn. Aðrar innborganir ríkissjóðs inn á skuldbindingar námu 976 milljónum kr. á árinu 2017 á móti 2.372 milljónum kr. árið áður. Á árinu 2017 samdi ríkissjóður við nokkur hjúkrunarheimili og sveitarfélög um yfirtöku á skuldbindingum að fjárhæð 2.395 milljónir kr. Á móti yfirtöku ríkissjóðs á skuldbindingum var 128 milljónum kr. ráðstafað af inneign þeirra launagreiðenda sem að samningunum komu vegna viðbótariðgjalda fyrri ára.

Lífeyrisgreiðslur og fjöldi lífeyrisþega

Á árinu 2017 námu greiðslur til lífeyrisþega 42.173 milljónum kr. samanborið við 38.239 milljónir kr. árið áður. Meðalfjöldi lífeyrisþega var 14.844 á árinu 2017 samanborið við 14.212 á árinu 2016. Endurgreiðslur launagreiðenda á lífeyrisgreiðslum námu 16.702 milljónum kr. á árinu 2017 og var endurgreiðsluhlutfallið 39,2%.

Fjárfestingartekjur og rekstrarkostnaður

Hreinar fjárfestingartekjur voru 18.252 milljónir kr. en voru neikvæðar sem nam 1.601 milljón kr. árið áður. Rekstrarkostnaður sjóðsins, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 459 milljónum kr. samanborið við 461 milljón kr. árið áður. Rekstrarkostnaður í hlutfalli af meðalstöðu eigna var 0,21% sem er óbreytt hlutfall frá árinu áður. Stöðugildi LSR voru 48,4 á árinu 2017 og hlutdeild B-deildar var 24 stöðugildi. Hlutdeild B-deildar í launakostnaði LSR nam 225 milljónum kr. af heildarfjárhæð launa og 57 milljónum kr af launatengdum gjöldum. Sjá nánari upplýsingar í skýringu 7.

Skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra

Tryggingafræðileg úttekt

Áfallin skuldbinding sjóðsins í árslok 2017 var 786,9 milljarðar kr. og hækkaði um 3,3% á árinu. Samkvæmt útreikningi tryggingastærðfræðings eiga launagreiðendur að standa undir 398,7 milljörðum kr. af skuldbindingum sjóðsins með greiðslu lífeyrishækkana. Skuldbindingar sem sjóðurinn á sjálfur að standa undir eru því 388,2 milljarðar kr. Samkvæmt efnahagsreikningi var hrein eign sjóðsins til greiðslu lífeyris í árslok 228,5 milljarðar kr. og endurmetin hrein eign hans var 227,6 milljarðar kr. Nánari upplýsingar um tryggingafræðilega stöðu má sjá í sérstöku yfirliti og í skýringu 15.

Stjórnarhættir og áhættustýring

LSR leggur áherslu á góða stjórnarhætti. Í stefnuyfirlýsingu sjóðsins segir; LSR tileinkar sér ábyrga starfshætti, með vonduð vinnubrögð, fagmennsku og frumkvæði að leiðarljósi. Sjóðurinn leggur áherslu á fyrirmyndarþjónustu og öflugna upplýsingatækni. Þannig verður LSR traustur lífeyrissjóður og sjóðfélögum örugg samfylgd.

Stjórn sjóðsins er skipuð átta einstaklingum. Fjármála- og efnahagsráðherra skipar fjóra stjórnarmenn, stjórn BSRB skipar tvo, stjórn BHM einn og stjórn KÍ einn. Stjórnin ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins í samræmi við lög um lífeyrissjóði, reglugerðir settar samkvæmt þeim og samþykktir sjóðsins.

Stjórn sjóðsins ræður framkvæmdastjóra, ákveður laun hans, gengur frá starfslýsingu hans og setur honum erindisbréf. Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur sjóðsins í umboði stjórnar.

Endurskoðunarnefnd er undirnefnd stjórnar og er hún skipuð til eins árs í senn. Hún starfar í samræmi við IX. kafla laga um ársreikninga nr. 3/2006. Nefndin hefur eftirlit með vinnuferli við gerð reikningsskila, tilhögun innra eftirlits og aðferðum við áhættumat í því skyni að auka trúverðugleika í starfsemi sjóðsins.

Stjórn sjóðsins hefur samþykkt sérstaka stjórnarháttayfirlýsingu og er henni ætlað að styðja við góða og ábyrga stjórnarhætti. Með góðum stjórnarháttum í starfsemi LSR er lagður grunnur að traustum samskiptum stjórnenda og starfsmanna sjóðsins við sjóðfélaga, launagreiðendur og ábyrgðaraðila sjóðsins. Með góðum stjórnarháttum er stuðlað að gagnsæi í starfsemi sjóðsins. Við mótun stjórnarháttanna hafa stjórnendur og stjórn sjóðsins litið til og haft til hliðsjónar almenn viðurkennd sjónarmið og leiðbeiningar um góða stjórnarhætti fyrirtækja.

Stjórn sjóðsins hefur jafnframt sett sér sérstakar starfsreglur. Í starfsreglunum er fjallað um starfsemi, skipan og verksvið stjórnar. Í starfsreglunum er m.a. litið til samþykta sjóðsins og laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Sérstaklega er litið til þeirra ákvæða er lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða og hæfi. Stjórnarháttayfirlýsingin og starfsreglur stjórnar eru aðgengilegar á vef sjóðsins ásamt fleiri innri reglum sem sjóðurinn hefur sett sér. Hér að neðan er að finna yfirlit yfir helstu reglur, leiðbeiningar og gögn um stjórnarhætti sem lífeyrissjóðurinn fylgir. Neðangreindur listi er þó ekki tæmandi heldur settur fram til upplýsinga. Lög, reglur og leiðbeinandi tilmæli FME eru m.a. aðgengileg á vef FME.

Lög:

- Lög nr. 1/1997 um LSR.
- Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Reglugerðir og reglur:

- Reglugerð um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða nr. 590/2017.
- Reglur um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015.
- Reglur um framkvæmd hæfismats framkvæmdastjóra og stjórnarmanna lífeyrissjóða nr. 180/2013.
- Reglur um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila lífeyrissjóða nr. 577/2012.
- Reglugerð um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila séreignarsparnaðar nr. 916/2009, með síðari breytingum.
- Reglugerð um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða nr. 391/1998.

Leiðbeinandi tilmæli FME:

- Leiðbeinandi tilmæli um útvistun hjá eftirlitsskyldum aðilum nr. 6/2014.
- Leiðbeinandi tilmæli um upplýsingakerfi eftirlitsskyldra aðila nr. 2/2014.
- Leiðbeinandi tilmæli um hæfi lykilstarfsmanna nr. 3/2010.

Skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra

Innri reglur LSR:

- Hluthafastefna LSR.
- Reglur LSR um hlutverk stjórnar, framkvæmdastjóra og annarra starfsmanna við ávöxtun eigna sjóðsins.
- Reglur um upplýsingagjöf til stjórnar LSR um rekstur.
- Samþykktir LSR.
- Siða- og samskiptareglur LSR.
- Starfsreglur endurskoðunarnefndar.
- Starfsreglur stjórnar LSR.
- Stjórnarháttayfirlýsing LSR.
- Verklagsreglur LSR um verðbréfavíðskipti lífeyrissjóðsins, stjórnar hans og starfsmanna.
- Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna LSR.

Stjórn sjóðsins setur fjárfestingastefnu fyrir sjóðinn en í henni eru tilgreindar megináherslur sem unnið er eftir við ávöxtun á fjármunum hans. Þá hefur stjórn sjóðsins samþykkt áhættustefnu en áhættustýring hjá sjóðnum byggir á framangreindri reglugerð um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða. Markmið áhættustefnunnar er að auka öryggi í starfsemi sjóðsins með því að greina, fylgjast með og takmarka áhættu í rekstri sjóðsins. Áhættan nær bæði til atvika sem lúta að eignum og skuldbindingum sjóðsins sem og rekstrarlegum þáttum. Nánari umfjöllun um áhættuþætti sem hafa verið skilgreindir í starfsemi sjóðsins, áhættustýringu og áhættustefnu má sjá í skýringu 18.

Áhættustefnan er eitt af lykilverkfærum stjórnar við að uppfylla skyldur sínar gagnvart sjóðnum. Henni er beitt samhliða fjárfestingarstefnu sjóðsins og stuðlar hún að því að lífeyrissjóðurinn nái settum markmiðum með ásættanlegri áhættu í starfsemi sinni með kerfisbundnum og öguðum vinnubrögðum.

Eitt af verkefnum stjórnar er að móta innra eftirlit lífeyrissjóðsins og skjalfesta eftirlitsferla. Allir helstu ferlar í starfseminni hafa verið skjalfestir og hlutverk skilgreind. Lögð er áhersla á að greina helstu áhættuþætti og hefur sjóðurinn innleitt virkt eftirlit til að draga úr áhættu og villum.

Ófjárhagslegar upplýsingar

LSR telst eining tengd almannahagsmunum skv. lögum um ársreikninga nr. 3/2006. Meginhlutverk lífeyrissjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri. Um lífeyrissjóðinn, uppbyggingu og hlutverk gilda sérstök lög, lög nr. 1/1997, en auk framangreindra sérlaga um lífeyrissjóðinn gilda almenn lög um lífeyrissjóði nr. 129/1997.

LSR skal ekki hafa með höndum aðra starfsemi en þá sem nauðsynleg er til að taka við og ávaxta iðgjöld og greiða lífeyri. LSR hefur sett sér sérstakar starfsreglur stjórnar. Er þar m.a. kveðið á um að stjórnarmenn og framkvæmdastjóri skulu ekki taka sæti í stjórnnum fyrirtækja í umboði sjóðsins eða sitja í stjórnnum fyrirtækja sem sjóðurinn fjárfestir í. Það sama á við um starfsmenn sjóðsins. Starfsmenn sjóðsins geta þó tekið sæti í stjórnnum, fjárfestingarráðum og ráðgjafarráðum fyrirtækja sem stofnuð eru til að sinna sérstökum þáttum í starfsemi sjóðsins eða fyrirtækjum, sem sjóðurinn á hlut í, og hafa eingöngu fjárvörslu og fjármálaumsýslu að markmiði.

Í starfsreglunum er kveðið á um að stjórnarmenn megi ekki gera ráðstafanir sem eru til þess að afla ákveðnum sjóðfélögum, fyrirtækjum eða öðrum ótilhlýðilegra hagsmuna umfram aðra aðila eða á kostnað sjóðsins.

LSR hefur einnig sett sér siða- og samskiptareglur sem gilda fyrir stjórnarmenn og starfsmenn. Umsjón fjármuna og eignastýring felur í sér samskipti við aðila á fjármálamarkaði og útgefendur fjármálagerna. Með reglunum er lögð áhersla á að starfsmenn sjóðsins byggja samskipti við aðila á fjármálamarkaði og útgefendur fjármálagerna á almennum grunnreglum sem tryggi gott viðskiptasiðferði á sama tíma og hafi hagsmuni sjóðfélaga að leiðarljósi. Til viðbótar við framangreindar reglur hefur sjóðurinn sett sér sérstakar reglur sem gilda um verðbréfavíðskipti stjórnarmanna og starfsmanna. Framangreindum reglum er ætlað að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra í starfsemi lífeyrissjóðsins og vera vakandi fyrir öllum tengslum sem geta leitt til þeirra. Í reglunum er kveðið á um að stjórnarmenn og starfsmenn skulu ekki taka þátt í meðferð máls ef aðstæður er til þess fallnar að draga óhlutdrægni í efa.

Sjóðurinn vinnur samkvæmt eigin jafnréttisáætlun og starfar í samræmi við lög um jafnan rétt kvenna og karla nr. 10/2008. Sérstök starfsmannastefna gildir innan sjóðsins. Starfsmannastefnunni er m.a. ætlað að vera hvatning jafnt fyrir starfsmenn og stjórnendur til þess að skapa faglegt, skemmtilegt, krefjandi og fjölskylduvænt vinnuumhverfi.

Skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra

LSR gerir kröfu til þess að fyrirtæki sem sjóðurinn fjárfestir í sýni ábyrgð gagnvart samfélagslegum gildum, umhverfismálum og að starfað sé í samræmi við viðurkenndar leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja. LSR hvetur fyrirtæki til að huga að umhverfismálum, t.d. með því að setja umhverfisstefnu sem starfað er eftir og birt hluthöfum. Hefur sjóðurinn sett sér sérstaka hluthafastefnu hvað framangreint varðar. Framkvæmdastjóri skal kynna hluthafastefnu sjóðsins fyrir þeim einstaklingum sem fyrirhugað er að gera tillögu um til stjórnarsetu til að ganga úr skugga um hvort þeir telji sig geta starfað í anda stefnunnar. LSR hefur jafnframt um árabil verið aðili að reglum Sameinuðu þjóðanna um ábyrgar fjárfestingar (Principles for Responsible Investment). Með ábyrgum fjárfestingum eru umhverfismál, samfélagsmál og stjórnarhættir lögð til grundvallar við mat og ákvörðun á fjárfestingum.

Væntanleg þróun sjóðsins og framtíðarhorfur

Stærsta óvissuatriðið sem snýr að sjóðnum er fjármögnun á skuldbindingum hans til framtíðar en ljóst er að eignir hans munu verða uppnar mörpum árum áður en skuldbindingar hafa verið greiddar að fullu. Á síðastliðnu ári greiddi ríkissjóður 24 milljarða kr. inn á skuldbindingar sínar við sjóðinn sem er verulega umfram það sem hefur verið allt frá árinu 2009. Það er heillavænlegt skref en auk þess hefur ríkissjóður sett fram áætlun varðandi áframhaldandi greiðslur inn á skuldbindingar sínar við sjóðinn.

Lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga (LH) sameinaðist B-deild LSR þann 1. janúar 2018. Réttindakerfi og líftími sjóðanna er sambærilegur og er ríkissjóður ábyrgur fyrir skuldbindingum beggja sjóðanna. Hrein eign til greiðslu lífeyris var 26.669 milljónir kr. hjá LH í árslok 2017 eða 11,7% af hreinni eign B-deildar LSR. Að sama skapi voru áfallnar skuldbindingar LH 98.272 milljónir kr. í árslok 2017 eða 12,5% af skuldbindingum B-deildar LSR. Á árinu 2017 voru virkir sjóðfélagar LH 220 talsins og virkir lífeyrisþegar 1.124. Tryggingafræðileg staða sjóðanna er svipuð.

Útstreymi í formi lífeyrisgreiðslna er verulega umfram innborganir til sjóðsins. Sjóðurinn þarf því í framtíðinni að selja verðbréf til að fjármagna lífeyrisgreiðslur.

Skýrsla stjórnar og framkvæmdastjóra

Stjórn LSR og framkvæmdastjóri staðfesta hér með ársreikning sjóðsins með undirskrift sinni.

Reykjavík 25. apríl 2018

Í stjórn LSR

Gunnar Björnsson, formaður stjórnar

Unnur Pétursdóttir, varaformaður stjórnar

Árni Stefán Jónsson

Áslaug María Friðriksdóttir

Guðrún Ögmundsdóttir

Viðar Helgason

Pórður Á. Hjaltested

Pórveig Þormóðsdóttir

Framkvæmdastjóri

Haukur Hafsteinsson

Áritun ríkisendurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins

Álit

Ríkisendurskoðandi hefur endurskoðað meðfylgjandi ársreikning B-deildar Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins (B-deild LSR) fyrir árið 2017. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, yfirlit yfir breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, yfirlit um sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu B-deildar LSR, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir,

Ríkisendurskoðandi staðfestir skv. bestu vitund að í skýrslu stjórnar sem fylgir ársreikningnum eru veittar þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða og koma ekki fram í skýringum.

Það er álit ríkisendurskoðanda að ársreikningurinn gefi glögga mynd af efnahag B-deildar LSR og tryggingafræðilegri stöðu hinn 31. desember 2017, afkomu hennar og breytingu á handbæru fé á árinu 2017, í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða.

Grundvöllur fyrir álit

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð ríkisendurskoðanda samkvæmt þeim stöðlum er nánar lýst í kafla um ábyrgð endurskoðanda. Ríkisendurskoðandi er óháður B-deild LSR og hefur unnið í samræmi við lög um ríkisendurskoðanda og endurskoðun ríkisreiknings og settar siðareglur fyrir endurskoðendur á Íslandi. Ríkisendurskoðandi telur að við endurskoðunina hafi verið aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að undirbyggja álit á ársreikningnum.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri (hér eftir nefnd stjórnendur) eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórnendur eru einnig ábyrgir fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er að sé til staðar við gerð og framsetningu ársreikningsins þannig að hann sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi

Við gerð ársreikningsins eru stjórnendur ábyrgir fyrir mati á rekstrarhæfi sjóðsins og almennt er gengið út frá rekstrarhæfi við samningu ársreiknings. Ef vafi leikur á rekstrarhæfi skal gerð grein fyrir því í ársreikningnum með viðeigandi skýringum.

Stjórn og endurskoðunarnefnd skulu hafa eftirlit með gerð og framsetningu ársreikningsins.

Ábyrgð endurskoðanda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið ríkisendurskoðanda er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er af völdum sviksemi eða mistaka og að gefa út áritun sem felur í sér álit á ársreikningnum.

Nægjanlega víska er mikið öryggi en ekki trygging þess að endurskoðun sem framkvæmd er í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla muni uppgötva allar verulegar skekkjur, séu þær til staðar. Skekkjur geta orðið vegna mistaka eða sviksemi og eru álitnar verulegar ef þær gætu haft áhrif á fjárhagslega ákvarðanatöku notenda ársreikningsins, einar og sér eða

Ríkisendurskoðandi endurskoðar í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla og hún byggir á faglegri dómgreind og gagnrýni. Í því felst að ríkisendurskoðanda ber að:

- Greina og meta hættu á verulegri skekkju í ársreikningnum, hvort sem er vegna mistaka eða sviksemi, skipuleggja og framkvæma endurskoðunaraðgerðir til að bregðast við þeirri hættu og afla endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi til að undirbyggja álit á reikningnum. Hættan á að uppgötva ekki verulega skekkju vegna sviksemi er meiri en að uppgötva ekki skekkju vegna mistaka, þar sem sviksemi getur falið í sér samsæri, fölsun, misvísandi framsetningu ársreiknings, að einhverju sé viljandi sleppt eða að farið sé fram hjá reglum innra eftirlits.
- Afla skilnings á innra eftirliti í þeim tilgangi að skipuleggja viðeigandi endurskoðunaraðgerðir og meta hvort það tryggir viðunandi árangur.
- Meta hvort reikningsskilaaðferðir og reikningshaldslegt mat stjórnenda ásamt tengdum skýringum séu viðeigandi.

Áritun ríkisendurskoðanda

- Álykta um notkun stjórnenda á forsendu um rekstrarhæfi og meta á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef talið er að verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi ber í áritun ríkisendurskoðanda að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum ársreikningsins. Ef slíkar skýringar eru ófullnægjandi þarf að víkja frá fyrirvaralausri áritun. Niðurstaða ríkisendurskoðanda byggir á endurskoðunargögnum sem aflað er fram að dagsetningu endurskoðunaráritunar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni valdið óvissu um rekstrarhæfi sjóðsins.
- Meta í heild sinni hvort ársreikningurinn gefi glögga mynd af undirliggjandi viðskiptum og atburðum, leggja mat á framsetningu, uppbyggingu og innihald, þar með talið skýringar með tilliti til glöggrar myndar.

Ríkisendurskoðandi upplýsir stjórn og endurskoðunarnefnd um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og verulega annmarka á innra eftirliti og önnur mikilvæg atriði sem koma upp við endurskoðunina.

Ríkisendurskoðandi hefur afhent stjórn og endurskoðunarnefnd yfirlýsingu þess efnis að hann og starfsfólk hans uppfylli ákvæði laga og siðareglna er varðar óhæði.

Ríkisendurskoðun, 25. apríl 2018

Sveinn Arason
Ríkisendurskoðandi

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2017

	Skýr.	2017	2016
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga		490.920	542.032
Iðgjöld launagreiðenda		1.514.632	1.604.874
Lífeyrishækkanir		16.702.481	14.985.677
Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði		126.066	109.511
Innborganir og uppgjör vegna skuldbindinga	3	25.317.909	2.207.829
		<u>44.152.009</u>	<u>19.449.923</u>
Lífeyrir			
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1	42.173.014	38.238.582
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.2	20.394	26.785
		<u>42.193.408</u>	<u>38.265.367</u>
Hreinar fjárfestingartekjur			
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.1	11.437.846	(7.327.017)
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.2	6.797.634	5.835.789
Vaxtatekjur af handbæru fé		102.266	(26.762)
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		4.686	45.368
Fjárfestingargjöld	6	(91.312)	(128.309)
		<u>18.251.121</u>	<u>(1.600.930)</u>
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	7	459.472	460.623
Önnur gjöld		2	10.220
		<u>19.750.247</u>	<u>(20.887.216)</u>
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris		19.750.247	(20.887.216)
Hrein eign frá fyrra ári		208.694.832	229.582.048
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		228.445.079	208.694.832

Efnahagsreikningur 31. desember 2017

	Skýr.	2017	2016
Eignir			
Fjárfestingar	10,17		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	8	103.381.086	105.401.729
Skuldabréf	9	111.352.887	95.672.037
Fullnustueignir		58.362	57.097
		<u>214.792.335</u>	<u>201.130.863</u>
Kröfur			
Kröfur á launagreiðendur	11	1.114.363	1.950.315
Aðrar kröfur		7.249	1.615
		<u>1.121.612</u>	<u>1.951.929</u>
Ýmsar eignir			
Varanlegir rekstrarfjármunir	12	13.609	18.347
Handbært fé		14.607.190	7.526.547
		<u>14.620.799</u>	<u>7.544.894</u>
	Eignir samtals	<u>230.534.745</u>	<u>210.627.687</u>
Skuldir			
Áfallin lífeyrisskuldbinding	13	146.396	133.170
Aðrar skuldir	14	1.943.270	1.799.685
	Skuldir samtals	<u>2.089.666</u>	<u>1.932.855</u>
		<u>228.445.079</u>	<u>208.694.832</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		<u><u>228.445.079</u></u>	<u><u>208.694.832</u></u>
Eignir utan efnahagsreiknings			
Krafa á launagreiðendur skv. 33. gr. laga nr. 1/1997	16.1	398.727.957	382.841.994
Skuldbindingar utan efnahags	16.2		
Áhættuþættir í starfsemi, áhættustýring og áhættustefna	18		
Kennitölur	19		

Sjóðstreymi árið 2017

	2017	2016
Inngreiðslur		
Iðgjöld	25.987.910	18.670.139
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	259.315	318.420
Aðrar inngreiðslur	39.094	36.719
	<u>26.286.320</u>	<u>19.025.278</u>
Útgreiðslur		
Lífeyrir	42.076.183	37.975.498
Rekstrarkostnaður	433.062	491.850
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	831	1.864
Aðrar útgreiðslur	111.700	136.520
	<u>42.621.776</u>	<u>38.605.731</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>(16.335.456)</u>	<u>(19.580.453)</u>
Fjárfestingarhreyfingar		
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	402.206	630.843
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(5.274.396)	(8.758.235)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	22.046.164	12.055.228
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	13.127.061	13.304.542
Keypt skuldabréf	(13.163.394)	(4.916.625)
Seld skuldabréf	6.432.085	4.391.637
Yfirteknar fullnustueignir	(55.105)	(178.188)
Seldar fullnustueignir	55.401	187.670
Innborgaðar tekjur vegna fullnustueigna	1.030	2.405
Gjöld vegna fullnustueigna	(2.590)	(4.430)
	<u>23.568.462</u>	<u>16.714.850</u>
Breyting á handbæru fé	7.233.006	(2.865.604)
Gengismunur af handbæru fé	(152.362)	(299.814)
Handbært fé í upphafi árs	7.526.547	10.691.965
Handbært fé í lok árs	<u><u>14.607.190</u></u>	<u><u>7.526.547</u></u>

Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu 31. desember 2017

Eignir	Skýr.	2017		
		Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris		228.445.079	0	228.445.079
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa		691.945	0	691.945
Mismunur á bókfærðu verði og matsverði skráðra hlutabréfa		(1.605.818)	0	(1.605.818)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar		(3.358.169)	0	(3.358.169)
Núvirði framtíðarrekkstrarkostnaðar		(5.902.047)	(5.027.525)	(10.929.572)
Núvirði framtíðariðgjalda		0	11.726.120	11.726.120
Eignir samtals		<u>218.270.990</u>	<u>6.698.595</u>	<u>224.969.585</u>
Skuldbindingar				
Ellilífeyrir		630.338.431	25.945.020	656.283.450
Örorkulífeyrir		6.954.161	436.951	7.391.112
Makalífeyrir		149.600.600	2.968.209	152.568.809
Barnalífeyrir		46.393	0	46.393
Skuldbindingar samtals		<u>786.939.585</u>	<u>29.350.179</u>	<u>816.289.764</u>
Eignir umfram skuldbindingar	15	<u>(568.668.595)</u>	<u>(22.651.584)</u>	<u>(591.320.179)</u>
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok		-72,3%	-77,2%	-72,4%
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun		-73,7%	-74,6%	-73,7%

Eignir	Skýr.	2016		
		Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Hrein eign til greiðslu lífeyris		208.694.832	0	208.694.832
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa		3.253.044	0	3.253.044
Mismunur á bókfærðu verði og matsverði skráðra hlutabréfa		(1.923.821)	0	(1.923.821)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar		(3.917.104)	0	(3.917.104)
Núvirði framtíðarrekkstrarkostnaðar		(5.712.497)	(4.932.191)	(10.644.688)
Núvirði framtíðariðgjalda		0	13.521.536	13.521.536
Eignir samtals		<u>200.394.454</u>	<u>8.589.344</u>	<u>208.983.799</u>
Skuldbindingar				
Ellilífeyrir		608.628.082	29.828.901	638.456.983
Örorkulífeyrir		7.270.375	530.730	7.801.105
Makalífeyrir		145.723.774	3.408.560	149.132.335
Barnalífeyrir		44.066	0	44.066
Skuldbindingar samtals		<u>761.666.298</u>	<u>33.768.191</u>	<u>795.434.488</u>
Eignir umfram skuldbindingar	15	<u>(561.271.843)</u>	<u>(25.178.846)</u>	<u>(586.450.689)</u>
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok		-73,7%	-74,6%	-73,7%
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun		-67,8%	-74,3%	-68,2%

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

B-deild LSR starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og laga nr. 1/1997 um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

2. Reikningsskilaaðferðir

2.1 Grundvöllur reikningsskila

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög nr. 3/2006 um ársreikninga og reglur Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða.

2.2 Starfrækslu- og framsetningargjaldmiðill

Ársreikningurinn er settur fram í þúsundum íslenskra króna sem er bæði starfrækslugjaldmiðill og framsetningargjaldmiðill lífeyrissjóðsins.

2.3 Mat og ákvarðanir

Við gerð reikningsskilanna þurfa stjórnendur að meta ýmis atriði og gefa sér forsendur um mat á eignum, skuldum, tekjum og gjöldum. Þó svo mat þetta sé samkvæmt bestu vitund stjórnenda geta raunveruleg verðmæti þeirra liða sem þannig eru metnir reynt önnur en niðurstaða samkvæmt matinu.

Mat og forsendur eru endurskoðaðar reglulega og eru áhrifin af breytingum færð á því tímabili sem breyting er gerð og jafnframt á síðari tímabilum ef breytingin hefur áhrif á þau.

Stjórnendur hafa gefið sér forsendur um og lagt reikningshaldslegt mat á eftirfarandi liði sem hafa veruleg áhrif á ársreikning lífeyrissjóðsins:

- i) Stigskipting gangvirðis, sjá skýringu 17.2.
- ii) Tryggingafræðileg staða, sjá skýringu 15.

2.4 Iðgjöld og réttindi

Iðgjald til sjóðsins er 12% af dagvinnulaunum, vakaálagi, persónuuppbót og orlofsuppbót. Réttindi sjóðfélaga miðast við þann tíma sem greitt hefur verið í sjóðinn ásamt starfshlutfalli. Almennur réttur til töku ellilífeyris er við 65 ára aldur. Sjóðfélaga er þó heimilt að hefja töku lífeyris fyrr ef samanlagður sjóðfélagaaldur hans og lífaldur er 95 ár eða meira (95 ára regla) en þó aldrei fyrr en hann er orðinn 60 ára.

Lífeyrir reiknast sem hlutfall af launum við starfslok eða í ákveðnum tilvikum af launum vegna 10 ára í hærra launuðu starfi. Eftir það taka lífeyrisgreiðslur mið af dagvinnulaunum eftirmanns í starfi eða breytingum sem verða að meðaltali á föstum launum opinberra starfsmanna fyrir dagvinnu samkvæmt svokallaðri meðaltalsreglu.

2.5 Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádregnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum myntum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður í yfirliti um breytingu á hreinni eign sem og áfallinn gengismunur á eignir í árslok.

a) Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í hlutabréfum og hlutdeildarskírteinum að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en þeirra sem greint er frá í skýringu nr. 6 um fjárfestingargjöld.

Undir þennan lið falla arðgreiðslur, söluhagnaður og sölutap sem og breytingar á gangvirði.

Arðstekjur eru tekjufærðar þegar ákvörðun aðalfundar um arðgreiðslu í viðkomandi félögum liggur fyrir. Í skýringu 5.1 má sjá breytingar á gangvirði stærstu fjárfestinga sjóðsins í félögum og sjóðum.

b) Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en þeirra sem greint er frá í skýringu nr. 6 um fjárfestingargjöld.

Hér eru færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökugjöld af sjóðfélagalánum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld. Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapsáhættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

c) Fjárfestingargjöld

Hér eru færð fjárfestingargjöld og þóknanir til fjármálafyrirtækja og sjóða um sameiginlega fjárfestingu vegna umsýslu og stjórnunar á fjárfestingum sjóðsins. Í skýringu nr. 6 er greint frá áætluðum og reiknuðum fjárfestingargjöldum vegna fjárfestinga sjóðsins í innlendum og erlendum verðbréfasjóðum og sjóðum um sameiginlega fjárfestingu.

2.6 Rekstrarkostnaður

Allur skrifstofu- og stjórnunarkostnaður lífeyrissjóðsins fellur undir rekstrarkostnað, þ.m.t. launakostnaður starfsmanna sjóðsins. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til. Sjá nánar í skýringu 7.

2.7 Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar samkvæmt skilgreiningu laga um verðbréfavíðskipti nr. 108/2007. Fjárfestingar sjóðsins samanstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum, bundnum bankainnistæðum, fjárfestingum í íbúðarhúsnæði og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi.

a) Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem haldin eru til gjalddaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningsskilareglur. Útlán til sjóðfélaga og skuldabréfaeign, sem sjóðurinn tilgreinir að haldið verði til gjalddaga, eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu og aðferð virkra vaxta.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í árslok en gangvirði annarra fjárfestinga (óskráðra) í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu 17. Í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

Skýringar

---

b) Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

c) Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun í árslok. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok reikningsárs. Í skýringu 9 er gerð nánari grein fyrir skiptingu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

d) Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánnum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til þeirrar tapsáhættu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Varúðarframlög vegna tapsáhættunnar eru færð á niðurfærslureikning sem dreginn er frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga í árslok.

2.8 Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald. Á hverjum reikningsskiladegi eru kröfur metnar með hliðsjón af tapsáhættu og fært í afskriftarreikning samkvæmt niðurstöðu slíks mats. Afskriftin er dregin frá viðkomandi lið í efnahagsreikningi og gjaldfærð undir önnur gjöld í yfirliti um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris.

2.9 Varanlegir rekstrarfjármunir og óefnislegar eignir

Varanlegir rekstrarfjármunir eru færðir á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Afskriftir eru reiknaðar sem fastur árlegur hundraðshluti af kostnaðarverði og greinast þannig:

- i) Innréttingar og skrifstofutæki 10-15%.
- ii) Tölvubúnaður 33,3%.

2.10 Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreikning á kostnaðarverði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstendur af óbundnum bankainnistæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

2.11 Umreikningur í íslenskar krónur

Eignir í erlendri mynt eru umreiknaðar í íslenskar krónur miðað við opinbert kaupgengi Seðlabanka Íslands í árslok.

3. Innborganir og uppgjör vegna skuldbindinga

Greiðslur inn á lífeyrisskuldbindingar og uppgjör launagreiðenda á skuldbindingum greinist þannig:

	2017	2016
Framsal eigna ríkissjóðs upp í skuldbindingar	19.000.000	0
Beinar greiðslur ríkissjóðs skv. fjárlögum inn á skuldbindingar	5.000.000	0
Aðrar innborganir ríkissjóðs inn á bakábyrgð vegna skuldbindinga	975.746	2.371.757
Uppgjör launagreiðenda á lífeyrisskuldbindingum	467.657	531.805
Viðbótarframlag ýmissa launagreiðenda, innborgun inn á skuldbindingar	2.217	3.243
Ráðstöfun viðbótariðgjalda vegna skuldbindinga	(127.710)	(698.976)
	<u>25.317.909</u>	<u>2.207.829</u>

Í lok ársins 2017 var gengið frá samkomulagi milli Fjármála- og efnahagsráðuneytisins og B-deildar LSR um framsal eigna fyrir 19 milljarða kr. til sjóðsins. Eignirnar voru hluti af svonefndum stöðugleikaframlögum sem ríkissjóður eignaðist á sínum tíma vegna fallinna fjármálafyrirtækja. Þær voru framseldar til sjóðsins sem innborgun inn á skuldbindingar ríkissjóðs gagnvart sjóðnum. Stærstur hluti eignanna eru lánasamningar en einnig eru þar hlutir í félögum.

Þá greiddi ríkissjóður 5 milljarða kr. skv. fjárlögum inn á skuldbindingar sínar við sjóðinn. Aðrar innborganir ríkissjóðs inn á skuldbindingar voru í formi viðbótariðgjalda og námu þær 976 milljónum kr. á árinu 2017. Á árinu 2017 samdi ríkissjóður við nokkur hjúkrunarheimili og sveitarfélög um yfirtöku á skuldbindingum að fjárhæð 2.395 milljónum kr. Á móti yfirtöku ríkissjóðs á skuldbindingum var 128 milljónum kr. ráðstafað af inneign þeirra launagreiðenda sem að samningunum komu vegna viðbótariðgjalda fyrri ára.

Uppgjör launagreiðenda á skuldbindingum sínum við sjóðinn námu 468 milljónum kr. á árinu 2017. Um var að ræða uppgjör lífeyrisskuldbindinga vegna áunninna réttinda.

4. Lífeyrir

4.1 Greiddur lífeyrir skiptist þannig:

	2017	2016
Ellilífeyrir	34.817.261	31.360.169
Örorkulífeyrir	1.006.338	1.009.407
Makalífeyrir	6.342.761	5.863.186
Barnalífeyrir	6.654	5.819
	<u>42.173.014</u>	<u>38.238.582</u>

4.2 Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris:

	2017	2016
Kostnaður vegna örorkumats	1.530	2.936
Kostnaður vegna endurhæfingar	18.864	23.849
	<u>20.394</u>	<u>26.785</u>

Skýringar

5. Hreinar fjárfestingartekjur

5.1 Hreinar tekjur af eignarhlutum í innlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2017	Arður	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samts 2017	Hreinar tekjur samts 2016
Marel hf.	3.613.401	28.556	960.709	989.265	(75.384)
Eyrir Invest ehf.	3.383.577	0	0	0	0
Össur hf.	2.962.142	13.105	403.973	417.078	(481.503)
Reitir fasteignafélag	2.128.070	37.267	(185.228)	(147.961)	299.571
Icelandair Group hf.	1.783.955	13.340	(1.018.261)	(1.004.921)	(1.429.921)
HB Grandi hf.	1.747.813	42.753	390.051	432.804	(504.358)
Hagar hf.	1.480.229	0	(754.521)	(754.521)	440.695
Eimskipafélag Íslands hf.	1.043.333	26.656	(297.262)	(270.606)	369.223
Síminn hf.	853.050	7.326	244.491	251.816	(112.164)
N1 hf.	809.970	22.785	(108.315)	(85.530)	459.933
Aðrar eignir	5.668.252	174.737	541.705	716.442	1.413.409
	<u>25.473.791</u>	<u>366.524</u>	<u>177.341</u>	<u>543.866</u>	<u>379.501</u>

Hreinar tekjur af eignarhlutum í erlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2017	Áhrif gjaldmiðils	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samts 2017	Hreinar tekjur samts 2016
MFS FCP Global Equity	11.968.822	(961.579)	2.802.622	1.841.043	(973.044)
Vanguard Global Stock Index	10.784.446	(690.493)	1.963.159	1.272.666	(780.222)
Schroder Global Core	6.276.872	(510.277)	1.245.732	735.455	(416.858)
Schroder Global Quant Value	5.480.898	(398.649)	930.681	532.032	(188.116)
Morgan Stanley AEA Global C.Portfolio	4.980.902	(348.620)	910.341	561.721	(824.411)
JP Morgan Funds - Global Dynamic C	4.058.000	(297.163)	871.046	573.883	(544.722)
T. Rowe Price US Large Growth	3.853.589	(305.537)	1.356.907	1.051.370	(629.125)
Wellington Global Quality Grow	3.547.788	(165.223)	592.698	427.475	(142.967)
T. Rowe Price US Small Cap Fund	2.895.756	(197.186)	444.581	247.395	(2.124)
Seilern Stryx World Growth	2.884.965	(180.632)	639.573	458.941	(239.898)
Aðrar eignir	21.175.258	(433.433)	3.625.432	3.191.999	(2.965.031)
	<u>77.907.295</u>	<u>(4.488.792)</u>	<u>15.382.772</u>	<u>10.893.980</u>	<u>(7.706.518)</u>

Samts hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum 11.437.846 (7.327.017)

Skýringar

5.2 Hreinar tekjur af skuldabréfum sundurliðast þannig:

Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2017	Samtals 2016
Ríkistryggð skuldabréf	2.290.230	(38.460)	0	2.251.770	1.673.899
Skuldabréf sveitarfélaga	458.278	0	0	458.278	529.594
Skuldabréf lánastofnana	61.092	0	26.997	88.089	116.369
Skuldabréf fyrirtækja	485.245	0	0	485.245	499.244
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	1.338.610	0	(48.979)	1.289.631	1.587.803
	<u>4.633.456</u>	<u>(38.460)</u>	<u>(21.983)</u>	<u>4.573.014</u>	<u>4.406.910</u>
Skuldabréf færð á gangvirði	Gangvirðis-breyting	Áhrif gjaldmiðils	Niðurfærsla	Samtals 2017	Samtals 2016
Ríkistryggð skuldabréf	2.110.154	0	0	2.110.154	1.333.782
Skuldabréf lánastofnana	114.466	0	0	114.466	95.098
	<u>2.224.620</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.224.620</u>	<u>1.428.880</u>
Samtals tekjur af skuldabréfum	<u>6.858.076</u>	<u>(38.460)</u>	<u>(21.983)</u>	<u>6.797.634</u>	<u>5.835.789</u>

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:

	2017	2016
Niðurfærsla í ársbyrjun	447.849	3.439.994
Endanlega afskrifað á árinu	(230.181)	(2.884.842)
Breyting á niðurfærslu	<u>21.983</u>	<u>(107.304)</u>
Niðurfærsla í árslok	<u>239.651</u>	<u>447.849</u>

Skýringar

6. Fjárfestingargjöld

	Bein fjárfestingar- gjöld	Áætluð og reiknuð fjárfestingar- gjöld	Fjárfestingar- gjöld samtals	Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	Hlutfall fjárfestinga- gjalda alls af meðaleign
Árið 2017					
Vegna innlendra fagfjárfestastjóða	0	57.036	57.036	4.071.967	1,40%
Vegna erlendra verðbréfasjóða	64.909	397.914	462.823	73.020.477	0,63%
Vegna erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	2.948	88.464	91.412	6.982.716	1,31%
Kaup- og sölubóknanir vegna verðbréfiðskipta	7.996	0	7.996		
Vörslubóknanir	15.459	0	15.459		
	91.312	543.414	634.726	84.075.161	0,75%

	Bein fjárfestingar- gjöld	Áætluð og reiknuð fjárfestingar- gjöld	Fjárfestingar- gjöld samtals	Heildareign í sjóðum að meðaltali á árinu	Hlutfall fjárfestinga- gjalda alls af meðaleign
Árið 2016					
Vegna innlendra fagfjárfestastjóða	0	43.979	43.979	2.590.608	1,70%
Vegna erlendra verðbréfasjóða	69.620	412.435	482.055	78.292.319	0,62%
Vegna erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	31.129	75.111	106.240	8.245.047	1,29%
Kaup- og sölubóknanir vegna verðbréfiðskipta	11.309	0	11.309		
Vörslubóknanir	16.251	0	16.251		
	128.309	531.525	659.834	89.127.975	0,74%

7. Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður

	2017	2016
Launakostnaður	509.274	486.031
Launatengd gjöld	129.119	108.357
Upplýsingatækni, rekstur tölvukerfa og upplýsingaveitur	139.008	145.094
Aðkeypt þjónusta og kynningarkostnaður	53.388	44.805
Árgjald til Landsamtaka lífeyrissjóða og Umboðsmanns skuldara	45.070	28.433
Fjármálaeftirlitið, eftirlitsgjald	40.923	36.158
Lífeyrisskuldbindingar	35.428	43.970
Aðkeypt varsla verðbréfa og kerfisaðgangur	35.252	4.374
Burðargjöld, birtingarkerfi og prentkostnaður	32.618	30.268
Afskrift fasteignar og fastafjármuna	19.384	20.225
Ýmiss annar skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	29.587	26.251
	1.069.052	973.967
Kostnaður greiddur af öðrum	(609.579)	(513.344)
Samtals skrifstofu- og stjórnunarkostnaður B-deildar LSR	459.472	460.623

Lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga (LH) er með útvistunarsamning við LSR sem annast allan rekstur LH, m.a. skráningu iðgjalda, ávöxtun fjármuna, bókhald, afgreiðslu lífeyris og útlána og alla aðra þjónustu við sjóðfélaga LH. LSR annast einnig ársskýrslugerð fyrir LH og öll nauðsynleg skil á gögnum til endurskoðanda. LSR sér jafnframt um öll skýrslu- og gagnaskil fyrir hönd LH til opinberra aðila, m.a. Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands. LH tekur þátt í sameiginlegum kostnaði LSR í samræmi við reglur sem sjóðirnir hafa undirritað sín á milli. Reglur um skiptingu kostnaðar taka líka til skiptingu sameiginlegs kostnaðar milli A-deildar, B-deildar og Séreignar LSR.

LSR heldur utan um réttindi fyrrum alþingismanna og ráðherra og annast lífeyrisgreiðslur til þeirra fyrir hönd ríkissjóðs. Þá sér LSR jafnframt um utanumhald réttinda og greiðslu eftirlauna fyrir Eftirlaunasjóð starfsmanna Útvegsbanka Íslands (ESÚÍ). Ríkissjóður og ESÚÍ taka þátt í sameiginlegum kostnaði LSR í samræmi við sérstakar reglur sem sjóðirnir hafa undirritað sín á milli.

Skipting kostnaðar niður á deildir LSR og þá sjóði og aðila sem þiggja þjónustu af LSR:

	2017	2016
B-deild LSR	459.472	460.623
A-deild LSR	501.686	406.165
Séreign LSR	9.427	9.660
Lífeyrissjóður hjúkrunarfræðinga	78.993	78.036
Ríkissjóður og ESÚÍ	19.473	19.483
	1.069.052	973.967

Skýringar

Heildarlaun stjórnar, endurskoðunarnefndar, framkvæmdarstjóra og lykilstarfsmanna sundurliðast þannig:

Stjórnar- og nefndarstörf:	2017	2016
Þórveig Þormóðsdóttir (formaður 2017, varaformaður 2016)	3.793	2.623
Gunnar Björnsson (varaformaður 2017, formaður 2016)	2.845	3.497
Árni Stefán Jónsson (stjórnarmaður)	1.897	1.748
Áslaug María Friðriksdóttir (stjórnarmaður)	1.897	1.748
Guðrún Ögmundsdóttir (stjórnarmaður)	1.897	1.748
Unnur Pétursdóttir (stjórnarmaður)	1.897	1.748
Viðar Helgason (stjórnarmaður)	1.897	1.748
Þórður Á. Hjaltested (stjórnarmaður)	1.897	1.748
Birgir Guðjónsson (varamaður í stjórn)	68	0
Kristín Á. Guðmundsdóttir (varamaður í stjórn)	0	68
Oddur Jakobsson (varamaður í stjórn)	34	0
Stefanía Bjarnadóttir (varamaður í stjórn)	169	68
Stefán Aðalsteinsson (varamaður í stjórn)	34	34
Sverrir Jónsson (varamaður í stjórn)	68	135
	18.393	16.913
Endurskoðunarnefnd:	2017	2016
Gylfi Magnússon (formaður endurskoðunarnefndar frá 01.07.2017)	840	0
Hallgrímur Snorrason (hætti sem formaður endurskoðunarnefndar 30.06.2017)	583	1.053
Marianna Jónasdóttir	711	527
Trausti Hermannsson (hætti 30.06.2016)	0	235
Þórveig Þormóðsdóttir	711	291
	2.845	2.106
Framkvæmdastjóri og lykilstarfsmenn:	2017	2016
Framkvæmdastjóri LSR og LH, Haukur Hafsteinsson	27.645	25.976
Forstöðumaður áhættustýringar	17.116	16.018
Forstöðumaður eignastýringar	21.427	19.677
Forstöðumaður upplýsingatækni	16.436	16.018
Skrifstofu- og fjármálastjóri	20.054	18.926
	102.678	96.615

Auk launagreiðslna hér að ofan fékk framkvæmdastjóri LSR og LH greiðslur sem stjórnarmaður í Landsamtökum lífeyrissjóða og námu þær 1.423 þúsund kr. á síðasta ári. Þá fékk forstöðumaður eignastýringar greiðslur að fjárhæð 3.195 þúsund kr. vegna setu í fjárfestingarráðum á árinu 2017.

Skýringar

Skipting launa stjórnar, endurskoðunarnefndar, framkvæmdastjóra og lykilstarfsmanna niður á sjóði ásamt þóknun til innri og ytri endurskoðenda vegna ársins 2017:

	B-deild LSR	A-deild LSR	LH	Samtals
Stjórn LSR og nefndarstörf	9.022	9.371	0	18.393
Endurskoðunarnefnd	1.285	1.375	185	2.845
Framkvæmdastjóri LSR og LH	12.484	13.365	1.796	27.645
Lykilstarfsmenn LSR	36.806	38.227	0	75.033
Ytri endurskoðandi	3.413	3.653	491	7.557
Innri endurskoðandi	2.569	2.750	370	5.689

Hlutur sjóðsins í þóknun til ytri endurskoðanda:	2017	2016
Fjárhagsendurskoðun ársreiknings og tengd verkefni	3.413	5.784

Ríkisendurskoðun sér um fjárhagsendurskoðun sjóðsins. Greidd þóknun LSR vegna endurskoðunarvinnu á árinu 2017 nam í heildina 7,6 milljónum kr. Kostnaður á árinu 2016 var hinsvegar borinn uppi af fjárveitingu til Ríkisendurskoðunar í fjárlögum.

Hlutur sjóðsins í þóknun til innri endurskoðanda sundurliðast þannig:	2017	2016
Innri endurskoðun	2.315	3.183
Önnur þjónusta	254	655
	2.569	3.838

Þóknun til tryggingastærðfræðings sundurliðast þannig:	2017	2016
Útreikningur á tryggingafræðilegri stöðu og tengd verkefni	2.588	2.372
Önnur þjónusta	148	465
	2.737	2.837

8. Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Innlend verðbréf:

Skráð félög:	Eignarhlutur	2017	Kostnaðarverð	2016
Marel hf.	1,6%	3.613.401	(30.860)	2.974.320
Össur hf.	1,5%	2.962.142	217.572	2.814.435
Reitir fasteignafélag hf.	3,5%	2.128.070	460.552	2.532.074
Icelandair Group hf.	2,5%	1.783.955	(777.444)	2.874.564
HB Grandi hf.	2,8%	1.747.813	1.531.458	1.024.335
Hagar hf.	3,7%	1.480.229	363.188	2.216.970
Eimskipafélag Íslands hf.	2,2%	1.043.333	1.135.812	1.315.800
Síminn hf.	2,2%	853.050	(1.253.811)	818.104
N1 hf.	2,8%	809.970	447.426	1.092.584
EIK fasteignafélag hf.	1,9%	674.730	(779.933)	682.125
Reginn hf.	1,4%	575.201	364.600	567.885
Tryggingamiðstöðin hf.	2,3%	519.008	330.239	479.234
Sjóvá Almennar tryggingar hf.	2,1%	483.630	292.644	589.050
Skeljungur hf.	3,3%	456.096	443.098	354.664
Fjarskipti hf.	2,1%	415.275	138.967	357.615
Vátryggingafélag Íslands hf.	0,2%	46.640	142.268	39.316
		19.592.542		20.733.075

Skýringar

Óskráð félög og sjóðir um sameiginlega fjárfestingu:	Eignarhlutur	2017	Kostnaðarverð	2016
Eyrir Invest ehf.	9,8%	3.383.577	3.383.577	0
FAST-1 slhf.	6,8%	602.168	456.188	582.963
SÍA II slhf.	5,6%	419.758	147.918	553.851
Norðurturninn hf A-hlutir	11,6%	304.349	304.349	0
Fí Fasteignafélag slhf.	7,0%	266.708	115.100	143.535
Akur fjárfestingar slhf.	4,1%	222.801	286.303	86.950
EDDA slhf.	5,3%	211.220	119.806	170.474
Auður I fagfjárfestisjóður slf.	4,8%	136.906	79.208	103.922
Alþjóða fasteignasjóðurinn	7,1%	80.003	162.447	155.819
Frumtak slhf.	3,7%	66.612	132.587	79.069
SÍA III slhf.	3,5%	66.302	78.800	9.543
SF III slhf.	5,1%	50.046	63.160	40.658
Alþjóða framtakssjóðurinn	17,5%	29.048	(186.038)	39.068
Veðskuldabréfasjóður ÍV	3,0%	24.000	24.000	24.000
Stefnir Íslenski Athafnasjóðurinn I	4,2%	8.642	(29.361)	4.297
Internet á Íslandi hf.	2,0%	8.300	8.300	0
Eignarhaldsfélag lífeyrissjóða um verðbréfaþing hf.	4,1%	306	306	306
Veðskuld II slhf.	7,0%	279	279	626.772
SÍA II GP hf.	5,6%	224	224	224
		<u>5.881.249</u>		<u>2.621.450</u>
Innlend verðbréf samtals		<u>25.473.791</u>		<u>23.354.524</u>

Kostnaðarverð í töflu hér að ofan er skilgreint sem kaupverð að frádregnu söluverði í viðkomandi félagi, sjóði um sameiginlega fjárfestingu eða verðbréfasjóði. Þannig er ekki tekið tillit til arðgreiðslna. Kostnaðarverð er ekki sett fram þar sem eðli og uppbygging fjárfestingarinnar leiðir ekki fram kostnaðarverð sem hægt er að byggja á. Sjóðurinn á ekki eignaraðild að félagi þar sem um er að ræða ótakmarkaða ábyrgð né þar sem um er að ræða dóttur- eða hlutdeildarfélag.

Erlend verðbréf:

Sérgreind hlutabréfasöfn:	*Eignarhlutur	2017	Kostnaðarverð	2016
Morgan Stanley AEA Global Concentrated Portfolio		4.980.902	4.552.836	5.158.954
EFG Global Equity		2.505.233	1.029.032	3.508.164
ETF Credit Suisse		0	(1.250.583)	2.730.416
		<u>7.486.135</u>		<u>11.397.534</u>

* Á ekki við, um sérgreind hlutabréfasöfn í eigu sjóðsins er að ræða og eignahlutur sjóðsins í hverju félagi fyrir sig er óverulegur.

Hlutdeildarskírteini í skráðum hlutabréfasjóðum:	Eignarhlutur	2017	Kostnaðarverð	2016
MFS Global Equity Fund	3,0%	11.968.822	11.010.832	12.717.329
Vanguard Global Stock Index	0,9%	10.784.446	9.607.932	10.505.608
Schroder Global Core	2,4%	6.276.872	(1.800.041)	7.799.421
Schroder Global Act Value	2,7%	5.480.898	2.125.746	5.479.011
JP Morgan Funds - Global Dynamic C	8,8%	4.058.000	4.138.019	3.981.505
T. Rowe Price US Large Growth	2,1%	3.853.589	155.639	4.835.979
Wellington Global Quality Growth Fund	2,0%	3.547.788	3.263.280	2.067.313
T. Rowe Price US Small Cap Fund	2,0%	2.895.756	798.648	2.648.361
Seilern Stryx World Growth	5,6%	2.884.965	999.789	2.426.023
Jupiter Global Fund	7,4%	2.128.578	1.654.288	1.146.902
Montanaro European Smaller Companies fund	6,2%	1.688.758	1.602.325	972.378
Aberdeen Global Emerging Market	2,2%	1.670.731	1.625.065	1.396.495
Önnur hlutdeildarskírteini	< 2%	6.657.029	4.284.053	7.285.915
		<u>63.896.232</u>		<u>63.262.242</u>

Hlutdeildarskírteini í skráðum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu:

	Eignarhlutur	2017	Kostnaðarverð	2016
Schroder Private Equity Fund of Funds III	2,7%	630.165	(624.111)	826.266
Schroder Private Equity Fund of Funds IV	1,4%	522.587	(72.447)	554.108
Aberdeen Diamond Private Equity III	0,8%	330.458	164.489	536.587
Schroder Private Equity Fund of Funds II	2,1%	160.304	(824.856)	190.031
Önnur hlutdeildarskírteini	< 2%	124.570	(204.582)	182.714
		<u>1.768.083</u>		<u>2.289.706</u>

Skýringar

Hlutdeildarskírteini í óskráðum sjóðum um sameiginlega fjárfestingu:

	Eignarhlutur	2017	Kostnaðarverð	2016
Oberon Credit Investment Fund II	2,6%	997.670	1.080.800	975.780
Oberon Credit Investment Fund III	3,8%	1.000.060	935.700	665.280
Morgan Stanley AIP EPMF	1,7%	457.983	39.469	633.757
Morgan Stanley AIP PMF III	38,0%	450.803	(975.513)	159.228
Landsbanki Private Equity II - B	19,7%	264.737	141.826	187.938
Morgan Stanley AIP PMF IV	18,6%	264.398	66.137	112.636
Partners Group Global Value 2006	3,9%	237.307	(176.991)	178.394
SVG Asia Fund of Funds	6,3%	231.994	139.241	157.265
Landsbanki Private Equity II	6,7%	151.475	54.226	106.920
Partners Group Direct Equity 2016	3,0%	124.212	135.366	170.377
BlackRock Diversified Private Equity III	16,7%	80.017	(412.349)	0
Önnur hlutdeildarskírteini	< 2%	496.189	(565.813)	1.750.147
		<u>4.756.845</u>		<u>5.097.723</u>
Erlend verðbréf samtals		<u>77.907.295</u>		<u>82.047.205</u>
Eignarhlutir í félögum og sjóðum samtals		<u>103.381.086</u>		<u>105.401.729</u>

9. Skuldabréf

Skuldabréf og útlán metin á gangvirði:

	2017	2016
Íbúðabréf	17.807.961	14.247.056
Ríkisbréf	3.137.510	8.643.368
Skuldabréf sveitarfélaga	290.001	0
Skuldabréf lánastofnana	1.844.534	1.138.963
Skuldabréf fyrirtækja	1.322.773	0
	<u>24.402.778</u>	<u>24.029.387</u>

Skuldabréf og útlán metin á afskrifuðu kostnaðarverði:

	2017	2016
Íbúðabréf	16.999.879	13.677.182
Ríkistryggð skuldabréf	15.073.647	16.303.336
Skuldabréf sveitarfélaga	7.800.739	9.013.358
Skuldabréf lánastofnana	1.005.281	874.693
Skuldabréf fyrirtækja	22.345.131	6.918.245
Útlán til sjóðfélaga	23.965.083	25.303.686
Niðurfærsla skuldabréfa	(239.651)	(447.849)
	<u>86.950.109</u>	<u>71.642.650</u>

Skuldabréf samtals .....

	<u>111.352.887</u>	<u>95.672.037</u>
Gangvirði skuldabréfa sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði	<u>116.991.236</u>	<u>99.283.962</u>

Skýringar

10. Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum

Fjárfestingar skiptast þannig niður á gjaldmiðla:	2017	2016
ISK	133.339.851	118.500.069
USD	68.606.801	73.450.035
EUR	9.851.738	9.180.760
DKK	2.962.142	0
Aðrir gjaldmiðlar	31.802	0
	<u>214.792.335</u>	<u>201.130.863</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum:		
Eignir í íslenskum krónum	63,7%	59,1%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	36,3%	40,9%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>

11. Kröfur

Kröfur á launagreiðendur:	2017	2016
Kröfur vegna lífeyrishækkana og skuldbindinga	1.075.606	1.908.394
Kröfur vegna iðgjalda	38.756	41.920
	<u>1.114.363</u>	<u>1.950.315</u>

12. Varanlegir rekstrarfjármunir

Bókfært verð greinist þannig:	2017	2016
Heildarverð í ársbyrjun	36.248	36.694
Viðbætur á árinu	831	1.864
Uppsafnaðar afskriftir í ársbyrjun	(17.901)	(14.263)
Afskrifað á árinu	(5.569)	(5.948)
Bókfært verð í árslok	<u>13.609</u>	<u>18.347</u>

13. Áfallin lífeyrisskuldbinding

	2017	2016
Hlutdeild í lífeyrisskuldbindingu vegna starfsmanna LSR sem greiða til B-deildar LSR	146.396	133.170

14. Aðrar skuldir

	2017	2016
Staðgreiðsla skatta af lífeyrisgreiðslum	1.912.968	1.795.742
Aðrar skuldir	30.303	3.943
	<u>1.943.270</u>	<u>1.799.685</u>

15. Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða sjóðsins er reiknuð í samræmi við ákvæði 39. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Útreikningurinn er gerður af tryggingastærðfræðingi sem hefur til þess tilskilda staðfestingu frá Fjármálaeftirlitinu og starfar sjálfstætt utan sjóðsins. Helstu forsendur útreikninga miðast við ákvæði IV. kafla reglugerðar nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Þar kemur m.a. fram að meta skuli dánar- og lífslíkur miðað við nýjustu dánar- og eftirlifendatöflur útgefnar af Félagi íslenskra tryggingastærðfræðinga. Í reglugerðinni kemur einnig fram að við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda skuli nota 3,5% vaxtaviðmiðun umfram vísitölu neysluverðs.

Lífs- og dánarlíkur miða við reynslu árána 2010 til 2014 á Íslandi. Örorculíkur eru 50% af meðalörorkulíkum 17 íslenskra lífeyrissjóða árin 1998 til 2002. Forsendur eru óbreyttar milli ára.

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu

Eignir	2017	2016
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok	224.969.585	208.983.799
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun	208.983.799	232.999.012
Breyting á endurmetinni eign á árinu	15.985.786	(24.015.213)
Skuldbindingar		
Skuldbindingar í árslok	816.289.764	795.434.488
Skuldbindingar í ársbyrjun	795.434.488	731.802.183
Breyting á skuldbindingu á árinu	20.855.276	63.632.305
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	(4.869.490)	(87.647.518)

Yfirlit um breytingar á áföllnum lífeyrisskuldbindingum

	2017	2016
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun	761.666.298	696.183.020
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta	15.233.326	13.923.660
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins	5.019.847	5.361.605
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	(42.173.014)	(38.238.582)
Hækkun vegna breytinga á lífs- og dánarlíkum	0	6.961.830
Launahækkanir og aðrar breytingar	47.193.128	77.474.764
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok	786.939.585	761.666.298

Skýringar

16. Skuldbindingar utan efnahags

16.1 Ábyrgð launagreiðenda og ríkissjóðs á lífeyrisskuldbindingum

Után efnahagsreiknings er getið um skuldbindingar launagreiðenda vegna lífeyrishækkana samkvæmt 1. mgr. 33. gr. laga um LSR nr. 1/1997. Eftirstæðar skuldbindingar umfram eignir sjóðsins og kröfu á ríkissjóð og aðra laungreiðendur vegna lífeyrishækkana eru á ábyrgð ríkissjóðs samkvæmt 32. gr. sömu laga.

	2017	2016	Breyting milli ára
Hrein eign til greiðslu lífeyris	228.445.079	208.694.832	9,5%
Endurmat á verðbréfaeign	(913.873)	1.329.223	-168,8%
Núvirt fjárfestingargjöld og rekstrarkostnaður	(9.260.216)	(9.629.601)	-3,8%
Krafa á ríkissjóð og aðra launagreiðendur vegna lífeyrishækkana	398.727.957	382.841.994	4,1%
Áfallin skuldbinding skv. tryggingafræðilegri úttekt	(786.939.585)	(761.666.298)	3,3%
Krafa á ríkissjóð vegna bakábyrgðar	(169.940.638)	(178.429.849)	-4,8%

16.2 Aðrar skuldbindingar

Sjóðurinn hefur gert samninga sem skuldbinda hann til framtíðarfjárfestinga. Með samningunum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til að fjárfesta í sjóðum um sameiginlega fjárfestingu fyrir ákveðna fjárhæð sem er innkölluð í nokkrum áföngum. Staða skuldbindinga í árslok er eftirfarandi:

	2017	2016
Innlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	413.322	1.707.803
Erlendir sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	1.372.255	2.612.692
	1.785.577	4.320.495

17. Fjármálagerningar

17.1 Flokkar fjármálagerninga

Fjárfestingar lífeyrissjóðsins skiptast í eftirfarandi flokka fjármálagerninga:

Fjárfestingar í árslok 2017	Fjárfestingar		Haldið til		
	á gangvirði	Útlán	gjaldþaga	Samtals	Gangvirði
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	103.381.086	0	0	103.381.086	103.381.086
Skuldabréf	24.402.778	23.725.432	63.224.677	111.352.887	116.991.236
Aðrar fjárfestingar	58.362	0	0	58.362	58.362
	127.842.226	23.725.432	63.224.677	214.792.335	220.430.684

Fjárfestingar í árslok 2016	Fjárfestingar		Haldið til		
	á gangvirði	Útlán	gjaldþaga	Samtals	Gangvirði
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	105.401.729	0	0	105.401.729	105.401.729
Skuldabréf	24.029.387	25.028.924	46.613.727	95.672.037	99.283.962
Aðrar fjárfestingar	57.097	0	0	57.097	57.097
	129.488.213	25.028.924	46.613.727	201.130.863	204.742.788

17.2 Stigskipting gangvirðis

Taflan hér að neðan sýnir fjárfestingar, sem færðar eru á gangvirði, flokkaðar eftir verðmatsaðferð. Matsaðferðum er skipt í þrjú stig sem endurspeglar mikilvægi þeirra forsenda sem lagðar eru til grundvallar við ákvörðun gangvirðis eignanna. Stigin eru eftirfarandi:

Stig 1: Gangvirðismatið byggir á skráðum verðbréfum á virkum markaði fyrir samskonar eignir og skuldir.

Stig 2: Gangvirðismatið byggir ekki á skráðum verðum á virkum markaði (stig 1) heldur á upplýsingum sem eru sannreynanlegar fyrir eignina eða skuldina, annað hvort beint (t.d. verð) eða óbeint (t.d. afleiddar af verðum).

Stig 3: Gangvirðismatið byggir á mikilvægum upplýsingum öðrum en markaðsupplýsingum.

	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2017	115.377.687	0	12.464.539	127.842.226
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2016	119.479.335	0	10.008.878	129.488.213

Við mat á fjáreignum sem falla undir stig 2 eru notaðar eftirfarandi aðferðir:

Í stig 2 eru færðar fjárfestingar þar sem ekki er virkur markaður. Matið á eignunum ákvarðast af nýlegum viðskiptum ótengdra aðila eða kaupþilboðum frá ótengdum aðilum. Einnig er stuðst við gangvirði annarra sambærilegra fjáreigna.

Við mat á fjáreignum sem falla undir stig 3 eru notaðar eftirfarandi aðferðir:

Í stig 3 eru notuð gögn eins og verðmat frá rekstraraðilum fjárfestinga- og fagfjárfestastjóða, söluréttur eða verðmat sjóðsins byggt á afkomu viðkomandi félags eða samanburði við sambærilegar fjáreignir.

Breytingar sem falla undir stig 3 á árinu 2017 eru eftirfarandi:

Staða í ársbyrjun	10.008.878
Keypt á árinu	4.486.908
Selt á árinu / afborganir	(2.886.544)
Vextir og matsbreyting	855.298
Staða í árslok	<u>12.464.539</u>

18. Áhættuþættir í starfsemi, áhættustýring og áhættustefna

Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins samkvæmt lögum er að hafa eftirlit með starfsemi sjóðsins. Liður í því eftirliti er samþykkt og innleiðing áhættustefnu. Á grundvelli hennar felur stjórn framkvæmdastjóra og forstöðumanni áhættustýringar sjóðsins umsjón með framkvæmd stefnunnar.

Áhættustefna sjóðsins í upphafi árs 2017 og áhættustýring byggði á leiðbeinandi tilmælum FME nr. 1/2013, um áhættustýringu (eftirlitskerfi) samtryggingadeilda lífeyrissjóða og leiðbeinandi tilmælum FME nr. 2/2013, um áhættustýringu (eftirlitskerfi) vörsluaðila séreignarsparnaðar. Um mitt ár 2017 kom ný reglugerð 590/2017 um um eftirlitskerfi með áhættu lífeyrissjóða. Innleiðing nýju reglugerðarinnar er enn í gangi og er því þessi kafli enn miðaður við eldri tilmælin. Jafnframt byggir áhættustefnan og áhættustýringin á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, sem og reglugerð nr. 916/2009, um fjárfestingarstefnu og úttekt á ávöxtun lífeyrissjóða og vörsluaðila séreignarsparnaðar ásamt lögum nr. 1/1997 um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins.

Áhættustefna sjóðsins er eitt af lykilverkfærum stjórnar við það að uppfylla skyldur sínar sem yfirstjórn sjóðsins. Henni er beitt samhliða fjárfestingarstefnu sjóðsins og stuðlar að því að lífeyrissjóðurinn nái settum markmiðum með ásættanlegri áhættu í starfsemi sinni með kerfisbundnum og öguðum vinnubrögðum.

Áhætta sjóðsins er flokkuð í eftirfarandi fimm yfirflokk:

1. Fjárhagslega áhættu (markaðsáhættu).
2. Mótaðilaáhættu.
3. Lífeyristryggingaráhættu.
4. Lausafjárahættu.
5. Rekstraráhættu.

18.1 Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta felst í hættunni á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á vöxtum, gengi gjaldmiðla eða virði verðbréfa. Fjárhagslegri áhættu má skipta í a) vaxtaáhættu, b) uppgreiðsluáhættu, c) markaðsáhættu, d) gjaldmiðlaáhættu, e) ósamræmisáhættu, f) verðbólguáhættu og g) áhættu vegna eigna utan efnahagsreiknings.

a) Vaxtaáhætta

Hættan á að breytingar á vöxtum og lögum vaxtaferils leiði til lækkunar á virði skuldabréfa. Vaxtaáhættuna er unnt að mæla með meðallíftímaaðferð (e. Duration Based Method) sem og breytingu á virði safnsins vegna breytinga á stýrivöxtum og vaxtabreytinga á íslenskum ríkisverðbréfum. Vaxtaáhættan tengist einnig mati á skerðingaráhættu, verðbólguáhættu og ósamræmisáhættu.

Til að fylgjast með vaxtaáhættunni þá er ársfjórðungslega reiknaður út meðallíftími skuldabréfa í safni sjóðsins og borinn saman við stefnu.

b) Uppgreiðsluáhætta

Hættan á að skuldabréf með föstum vöxtum verði greitt upp fyrir gjalddaga og að lífeyrissjóðurinn fái ekki þá ávöxtun sem stefnt er að. Samkvæmt reglum sem Félag íslenskra tryggingastærðfræðinga hefur gefið út er uppgreiðsluáhætta skilgreind sem líkur á að uppgreiðslur vaxi eftir því sem munur á vöxtum skuldabréfa og markaðsvöxtum er meiri.

c) Markaðsáhætta

Hætta á lækkun markaðsvirðis verðbréfa, svo sem hlutabréfa og hlutdeildarskírteina verðbréfasjóða. Mælikvarði á markaðsáhættu slíkra verðbréfa er jafnan flökt ávöxtunar verðbréfa, reiknað sem frávik ávöxtunar.

Til að meta markaðsáhættu eru ársfjórðungslega reiknuð út fyrir hvert innlent hlutabréf og hvern erlendan sjóð í safni eftirfarandi gildi:

1. Staðalvik mánaðarlegrar ávöxtunar
2. Beta stuðull (e. beta)
3. Eltiskekkja (e. tracking error)
4. Upplýsingahlutfall (e. information ratio)
5. Sharpe hlutfall (e. Sharpe ratio)
6. Mesta mánaðarlega lækkun
7. Fylgni við viðmið

Til að fylgjast með markaðsáhættu þá er reglulega fylgst með virði verðbréfa sem færð eru á gangvirði og borið saman við hvort hlutfall þeirra sé í samræmi við fjárfestingarstefnu. Í eftirfarandi töflu sést hvernig markaðsvirði eignaflokkana er miðað við fjárfestingarstefnu. Vikmörk fjárfestingarstefnu eru tilgreind í sviga þar sem við á.

Hlutabréfaeign	2017		2016	
	2017	2016	Hlutfall 2017	Hlutfall 2016
Innlend hlutabréf (5% - 15%)	25.128.889	23.017.876	11,0%	11,0%
Erlend hlutabréf (20% - 50%)	71.382.367	74.659.777	31,1%	35,8%
Sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	6.869.831	7.724.076	3,0%	3,7%
Samtals hlutabréf og sjóðir um sameiginlega fjárfestingu	103.381.086	105.401.729	45,1%	50,5%
Fjárfestingar og handbært fé alls	229.399.525	208.657.410	100,0%	100,0%

d) Gjaldmiðlaáhætta

Hættan á að breytingar á gengi gjaldmiðla (stýring ISK) rýri verðmæti erlendra eigna sjóðsins mælt í íslenskum krónum. Þá er áhættan helst fólgin í gengisflökti ISK gagnvart öðrum myntum og samdreifni (e. covariance) milli þeirra. Lífeyrissjóðum er heimilt að fjárfesta fyrir allt að 50% af hreinni eign í erlendum fjármálaafurðum, sbr. 6. mgr. 36. gr. laga nr. 129/1997, án tillits til afleiðusamninga, svo sem gjaldmiðlavarnasamninga.

Eftirfarandi tafla sýnir skráð kaupgengi þeirra gjaldmiðla í árslok sem mest áhrif hafa á rekstur sjóðsins þar sem horft er á undirliggjandi eignir erlendra hlutdeildarskírteina og sérgreindra safna. Kaupgengi er skv. opinberri skráningu Seðlabanka Íslands.

Mynt	2017	2016
USD	104,17	112,55
EUR	124,70	118,80
JPY	0,93	0,96
GBP	140,64	138,57
CHF	106,77	110,50

Skýringar

Til að fylgjast með gengisáhættu er fylgst ársfjórðungslega með hlutfalli erlendra eigna sjóðsins og erlendra hlutabréfa ásamt því að reiknuð er samdreifni helstu gjaldmiðla í eignasafni. Vikmörk fjárfestingarstefnu eru tilgreind í sviga.

Erlend eign			Hlutfall	Hlutfall
	2017	2016	2017	2016
Erlend hlutabréf (20% - 50%)	71.382.367	74.659.777	31,1%	35,8%
Samtals erlendar eignir (20% - 50%)	78.016.347	82.047.205	34,0%	39,3%
Fjárfestingar og handbært fé alls	229.399.525	208.657.410	100,0%	100,0%

Hlutfallsleg skipting erlendra verðbréfa eftir gjaldmiðlum:	2017	2016
USD	53,3%	58,6%
EUR	21,0%	16,6%
JPY	5,4%	3,7%
GBP	7,3%	5,6%
CHF	4,0%	3,5%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	9,1%	12,0%
	100,0%	100,0%

e) Ósamræmisáhætta

Hættan á ósamræmi í breytingum á markaðsverði eigna annars vegar og skuldbindinga hins vegar. Verðtrygging er dæmi um áhættuþátt. Lífeyrisréttindi eru verðtryggðar skuldbindingar en eignasafn er sjaldnast verðtryggt að fullu.

Árlegt álagspróf sem gert er að forskrift FME er nýtt til að fylgjast með ósamræmisáhættu sjóðsins.

f) Verðbólguáhætta

Hættan á að verðbólga valdi hækkun á lífeyrisskuldbindingum umfram 3,5% raunávöxtun óverðtryggðra eigna. Til að fylgjast með verðbólguáhættu er hlutfall verðtryggðra eigna sjóðsins borið saman við stefnu ársfjórðungslega. Vikmörk fjárfestingarstefnu er tilgreint í sviga þar sem við á.

Verðtryggðar og óverðtryggðar eignir í íslenskum krónum:

			Hlutfall	Hlutfall
	2017	2016	2017	2016
Verðtryggð skuldabréf (30% - 100%)	110.836.344	95.124.106	48,3%	45,6%
Óverðtryggð skuldabréf	516.542	547.931	0,2%	0,3%
Fjárfestingar og handbært fé alls	229.399.525	208.657.410	100,0%	100,0%

g) Áhætta vegna breytinga á eignum og skuldbindingum utan efnahagsreiknings

Eign sjóðsins utan efnahagsreiknings er krafa á launagreiðendur vegna hlutdeildar þeirra í lífeyrisgreiðslum sjóðsins í framtíðinni samkvæmt 1. mgr. 33. gr. laga um LSR nr. 1/1997. Samhliða tryggingafræðilegri úttekt reiknar tryggingastærðfræðingur sjóðsins út hver krafan er hverju sinni.

Skuldbindingar utan efnahags eru til komnar vegna loforða um greiðslur í framtíðinni til innlendra og erlendra sjóða um sameiginlega fjárfestingu. Til að fylgjast með þessari áhættu eru tvisvar á ári teknar saman upplýsingar um ófjárfestar skuldbindingar.

Sjá nánari umfjöllun eignir og skuldbindingar utan efnahags í skýringarlið 16.

18.2 Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er skilgreind sem hættan á því að gagnaðili fjármálagernings uppfylli ekki ákvæði hans. Með mótaðilaáhöttu er átt við að útgjafendur verðbréfa, svo sem lántakendur eða fyrirtæki, verði gjaldþrota eða hæfi mótaðilans til greiðslu versni verulega. Áhættan á gjaldþroti tiltekins skuldara er metin, eða að tap/greiðsludráttur verði af útlánum. Öll skuldabréf eru áhættumetin við kaup. Einnig þarf að meta skuldara eftir þrepum, þ.e. hversu líklegt er að viðkomandi skuldari geti ekki mætt skuldbindingum sínum miðað við sveiflur í rekstrarumhverfi útgjafanda.

Metin er mótaðilaáhætta stærstu útgjafenda skuldabréfa (>2% af heildareignum) m.t.t. líkinda á greiðslufalli að einhverju eða öllu leyti. Íslenska ríkið og íslensk sveitarfélög eru undanskilin þessu eftirliti. Árið 2017 féll ekkert félag undir þetta.

Vanskil útlána og skuldabréfa greinast þannig:

	2017	2016	Hlutfall 2017	Hlutfall 2016
Útlán til sjóðfélaga	117.159	170.157	0,49%	0,67%
Önnur skuldabréf	281.659	467.512	0,32%	0,49%
Vanskil samtals	398.818	637.668	0,36%	0,53%

Varúðarniðurfærsla vegna útlána og skuldabréfa

Í árslok 2016	447.849
Í árslok 2017	<u>239.651</u>
Breyting á niðurfærslu	<u>(208.198)</u>

18.3 Lífeyrstryggingaráhætta

Með skuldbindingaáhættu er átt við þann ójöfnuð sem getur skapast í föllnum og framtíðarskuldbindingum í hlutfalli við núverandi verðbréfaeign auk framtíðartekna iðgjalda. Gæta skal að skuldbindingaáhættu með því að halda eignum jöfnum skuldbindingum yfir líftíma sjóðsins. Árlega skal stjórn lífeyrissjóðs láta fara fram tryggingafræðilega athugun á fjárhag sjóðsins í samræmi við 39. gr. laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og ákvæði reglugerðar sem ráðherra setur. Í reglugerð skal kveðið á um almennar tryggingafræðilegar forsendur. Athugun skal framkvæmd af tryggingastærðfræðingi eða öðrum þeim sem hlotið hefur viðurkenningu FME til slíks starfs, sbr. lög nr. 100/2016 um váttryggingastarfsemi. Fyrir 15. maí ár hvert skal senda FME tryggingafræðilega athugun. Undir þennan áhættuþátt fellur einnig álagspróf til FME.

Álagspróf með hliðsjón af leiðbeinandi tilmælum FME nr. 1/2013

Sjóðurinn framkvæmir reglulega álagspróf með hliðsjón af leiðbeinandi tilmælum FME nr. 1/2013. Markmið með framkvæmd álagsprófsins er að meta hvort tryggingafræðileg staða sjóðsins verði undir -10% miðað við mismunandi álagsþætti. Athuga ber að samkvæmt reglum FME um álagspróf þá er rekstrarkostnaður ekki meðhöndlaður eins og í tryggingafræðilegri úttekt hans sem veldur því að tryggingafræðilega staða sjóðsins er aðeins önnur en þar. Hér er hún 1,3% betri.

Niðurstöður álagsprófs:

	Tryggingafræðileg staða		Breyting tryggingafræðilegrar stöðu	
	2017	2016	2017	2016
Núverandi staða	(71,1%)	(72,4%)		
Tryggingafræðileg krafa lækkuð úr 3,5% í 3%	(72,3%)	(73,5%)	(1,2%)	(1,1%)
Líftöflur hliðrast um 2 ár	(73,1%)	(74,3%)	(2,0%)	(1,9%)
Örorkulíkur auknar um 10%	(71,1%)	(72,4%)	(0,0%)	(0,0%)
Vísitala neysliverðs hækkun ársins aukin um 0,5%	(71,2%)	(72,5%)	(0,1%)	(0,1%)
Gengisvísitala lækkar um 10%	(72,1%)	(73,4%)	(1,0%)	(1,1%)
Sjóðfélagalán lækka um 10%	(71,4%)	(72,7%)	(0,3%)	(0,3%)
Markaðsskuldbréf lækka um 10%	(72,2%)	(73,3%)	(1,1%)	(0,9%)
Erlend hlutabréf lækka um 10%	(72,0%)	(73,4%)	(1,0%)	(1,0%)
Innlend hlutabréf lækka um 10%	(71,4%)	(72,7%)	(0,3%)	(0,3%)

18.4 Lausafjánhætta

Hættan á að sjóðurinn hafi ekki nægilegt laust fé til að standa við nauðsynlegar greiðslur, sem dæmi:

- a) greiða lífeyri samkvæmt samþykktum
- b) gera upp verðbréfavíðskipti sem hann hefur stofnað til
- c) greiða fyrir rekstur á sjóðnum.

Ástæður þess geta verið margvíslegar, meðal annars minni greiðslur launagreiðenda upp í skuldbindingar og óvænt útstreymi fjár.

Lausafjánhættu er skipt í seljanleikaáhættu annars vegar og útstreymisáhættu hins vegar. Seljanleikahættan lýtur að því að ekki takist að selja verðbréf eða innleysa fjármálagerninga á nógu skömmum tíma nema undir matsvirði, sem þar með leiðir af sér tap. Til að fylgjast með er þess gætt að hlutfall auðseljanlegra eigna fari ekki undir skilgreind mörk í fjárfestingarstefnu. Útstreymisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á að eignir renni hraðar úr sjóðnum en ráð var fyrir gert. Til að fylgjast með þessari hættu er reglulega farið yfir greiðsluflæði sjóðsins. Auðseljanlegar eignir eru skilgreindar sem allar eignir utan sjóðfélagalána og sjóði um sameiginlega fjárfestingu. Í fjárfestingarstefnu er lágmark auðseljanlegra eigna sett í 50% og í árslok 2017 var hlutfall þeirra vel yfir, eða 78,6%.

Á árinu 2017 voru lífeyrisgreiðslur sjóðsins helmingi hærra en tekjur af iðgjöldum. Lífeyrisbyrði sjóðsins er há og þarf sjóðurinn m.a. að selja eignir til standa undir greiðslu lífeyris. Sala eigna mun eiga sér stað yfir langan tíma. Það dregur aftur á móti úr lausafjánhættu að hátt hlutfall eigna er í auðseljanlegum verðbréfum.

Á árinu 2017 greiddi ríkissjóður aukalega 24 milljarða kr. inn á skuldbindingar sínar við sjóðinn sem lækkaði lífeyrisbyrði ársins um helming. An aukagreiðslu frá ríkissjóði hefði lífeyrisbyrði verið 209,4% á árinu 2017.

Hlutfall lífeyris af iðgjöldum:

	2017	2016
Lífeyrir	42.193.408	38.265.367
Iðgjöld	44.152.009	19.449.923
Lífeyrisbyrði	95,6%	196,7%

18.5 Rekstraráhætta

Huga þarf að allri rekstraráhættu tengdri starfsemi sjóðsins. Rekstraráhætta er skilgreind sem áhættan vegna taps sem er afleiðing af ófullnægjandi eða ónothæfum innri verkferlum, starfsmönnum, kerfum eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Áhætta vegna svika í rekstri, hvort heldur vegna starfsmanna eða utanaðkomandi áhrifa gætu valdið sjóðnum fjárhagslegu tjóni. Huga þarf vel að verkferlum og innra eftirliti til að fylgja reglugerðum FME og reglum sjóðsins. Huga þarf reglulega að áhættu sem tengist upplýsingatækni og áhættu vegna ýmis konar útvistunar. Skemmdir eða bilanir í búnaði geta haft áhrif á daglegan rekstur og þurfa þessi atriði hjá sjóðnum að standast alla þá staðla um

Til að takmarka rekstraráhættu hefur sjóðurinn innleitt skýrar innri reglur, starfslýsingar og verkferla.

Kennitölur

19. Fimm ára yfirlit	2017	2016	2015	2014	2013
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar.....	(72,4%)	(73,7%)	(68,2%)	(64,5%)	(63,1%)
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar.....	(72,3%)	(73,7%)	(67,8%)	(64,6%)	(63,3%)
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	8,71%	0,83%	7,42%	12,26%	11,15%
Raunávöxtun.....	6,86%	(1,24%)	5,32%	11,11%	7,23%
Hrein raunávöxtun.....	6,64%	(1,45%)	5,11%	10,90%	7,00%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,56%	6,29%	7,05%	6,38%	4,82%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	1,36%	0,65%	1,85%	2,70%	2,56%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	46,1%	48,6%	49,5%	48,0%	42,3%
Skráð skuldabréf.....	32,6%	31,4%	30,5%	28,9%	32,9%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	4,7%	3,7%	3,7%	5,0%	4,8%
Óskráð skuldabréf.....	16,5%	16,3%	16,3%	18,1%	19,9%
Aðrar fjárfestingar.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	63,7%	59,1%	56,0%	55,4%	60,4%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	36,3%	40,9%	44,0%	44,6%	39,6%
Fjöldi					
Fjöldi virkra sjóðfélaga.....	2.329	2.683	3.076	3.450	3.856
Fjöldi lífeyrisþega.....	14.844	14.212	13.534	12.993	12.545
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	35.820	36.214	36.601	37.047	37.426
Stöðugildi **.....	24,0	26,3	25,5	25,8	24,5
Fjárhæðir á föstu verðlagi (í milljónum króna)					
Iðgjöld.....	44.531	19.994	16.533	14.937	14.603
Lífeyrir.....	42.556	39.336	34.237	30.779	28.711
Hreinar fjárfestingartekjur.....	18.408	(1.646)	17.911	29.861	24.401
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður.....	463	474	467	460	499
Breyting á hreinni eign.....	19.920	(21.472)	(250)	15.483	9.810
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	82,6%	82,0%	81,1%	80,6%	79,8%
Örorkulífeyrir.....	2,4%	2,6%	2,9%	2,9%	3,0%
Makalífeyrir.....	15,0%	15,3%	16,0%	16,4%	17,1%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	95,6%	196,7%	207,1%	206,1%	196,6%
Skrifst. og stjórnunarkostnaður í % af iðgjöldum.....	1,0%	2,4%	2,8%	3,1%	3,4%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	8,4%	(0,7%)	7,6%	12,7%	10,6%
Skrifst. og stjórnunarkostn. í % af meðalstöðu eigna.....	0,21%	0,21%	0,20%	0,20%	0,22%

* Kennitölur vegna árána 2014 og fyrr byggja á útreikningi samkvæmt eldri reglum um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 55/2000.

** Stöðugildi LSR á árinu 2017 voru 48,4 talsins, þar af var hlutdeild B-deildar 24 stöðugildi og A-deildar 24,4.

Viðauki I

Deildaskipt yfirlit LSR

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2017

	2017	2017	2017	2017	2016
	A-deild	B-deild	Séreign	LSR	LSR
Iðgjöld					
Iðgjöld sjóðfélaga	7.131.027	490.920	895.652	8.517.599	7.789.142
Iðgjöld launagreiðenda	20.502.482	1.514.632	520.190	22.537.304	20.510.604
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	(21.788)	0	4.394	(17.394)	16.863
Lífeyrishækkningar	0	16.702.481	0	16.702.481	14.985.677
Greiðslur vegna lífeyrisauka og skuldbindinga ..	0	24.000.000	0	24.000.000	117.230.000
Framlag ríkisins til jöfnunar örorkubyrði	216.809	126.066	0	342.875	310.007
Uppgjör og innborganir vegna skuldbindinga ...	0	1.317.909	0	1.317.909	2.207.829
Séreignariðgjöld ráðstafað inn á fasteignalán ...	0	0	(451.873)	(451.873)	(484.009)
	<u>27.828.529</u>	<u>44.152.009</u>	<u>968.363</u>	<u>72.948.901</u>	<u>162.566.112</u>
Lífeyrir					
Heildarfjárhæð lífeyris	5.934.302	42.173.014	418.218	48.525.534	43.528.500
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	181.067	20.394	0	201.462	197.919
	<u>6.115.369</u>	<u>42.193.408</u>	<u>418.218</u>	<u>48.726.996</u>	<u>43.726.419</u>
Hreinar fjárfestingartekjur					
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	15.827.066	11.437.846	658.227	27.923.140	(13.126.657)
Hreinar tekjur af skuldabréfum	20.515.447	6.797.634	48.629	27.361.709	21.633.617
Vaxtatekjur af bundnum bankainnistæðum	0	0	244.385	244.385	241.875
Vaxtatekjur af handbæru fé	(34.427)	102.266	13.634	81.473	676.486
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum	3.092	4.686	0	7.778	50.343
Fjárfestingargjöld	(115.393)	(91.312)	(3.652)	(210.357)	(307.152)
	<u>36.195.785</u>	<u>18.251.121</u>	<u>961.222</u>	<u>55.408.128</u>	<u>9.168.512</u>
Rekstrarkostnaður					
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	501.686	459.472	9.427	970.585	876.136
Önnur gjöld	0	2	0	2	10.981
	<u>501.686</u>	<u>459.474</u>	<u>9.427</u>	<u>970.587</u>	<u>887.117</u>
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris	57.407.259	19.750.247	1.501.940	78.659.446	127.121.088
Hrein eign frá fyrra ári	<u>497.722.700</u>	<u>208.694.832</u>	<u>13.996.403</u>	<u>720.413.935</u>	<u>593.292.847</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok	<u>555.129.959</u>	<u>228.445.079</u>	<u>15.498.343</u>	<u>799.073.381</u>	<u>720.413.935</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2017

	2017 A-deild	2017 B-deild	2017 Séreign	2017 LSR	2016 LSR
Eignir					
Fjárfestingar					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	187.147.871	103.381.086	7.627.212	298.156.169	268.571.553
Skuldabréf	334.142.800	111.352.887	576.647	446.072.334	400.358.207
Bundnar bankainnistæður	0	0	6.822.587	6.822.587	6.180.912
Aðrar fjárfestingar	110.131	58.362	0	168.493	151.718
	<u>521.400.803</u>	<u>214.792.335</u>	<u>15.026.445</u>	<u>751.219.583</u>	<u>675.262.391</u>
Kröfur					
Kröfur á launagreiðendur	2.177.529	1.114.363	14.420	3.306.312	3.756.236
Aðrar kröfur	2.660.261	7.249	15.621	2.683.131	2.424.705
	<u>4.837.791</u>	<u>1.121.612</u>	<u>30.040</u>	<u>5.989.443</u>	<u>6.180.942</u>
Ýmsar eignir					
Varanlegir rekstrarfjármunir	443.521	13.609	0	457.130	473.613
Handbært fé	28.739.787	14.607.190	470.690	43.817.667	40.689.232
Eignir samtals	<u>555.421.902</u>	<u>230.534.745</u>	<u>15.527.175</u>	<u>801.483.823</u>	<u>722.606.178</u>
Skuldir					
Áfallin lífeyrisskuldbinding	83.221	146.396	0	229.617	202.655
Aðrar skuldir	208.722	1.943.270	28.832	2.180.824	1.989.588
Skuldir samtals	<u>291.943</u>	<u>2.089.666</u>	<u>28.832</u>	<u>2.410.442</u>	<u>2.192.243</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok	<u>555.129.959</u>	<u>228.445.079</u>	<u>15.498.343</u>	<u>799.073.381</u>	<u>720.413.935</u>
Eignir utan efnahagsreiknings					
Krafa á launagr. skv. 33. gr. laga nr. 1/1997		398.727.957		398.727.957	382.841.994

Sjóðstreymi árið 2017

	2017	2017	2017	2017	2016
Inngreiðslur	A-deild	B-deild	Séreign	LSR	LSR
Iðgjöld	27.456.482	25.987.910	953.987	54.398.380	44.522.451
Greiðslur vegna lífeyrisauka og skuldbindinga ..	0	259.315	23.153	282.467	24.010.885
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	895.810	39.094	0	934.904	1.115.979
Aðrar inngreiðslur	122.245	0	0	122.245	139.770
	<u>28.474.537</u>	<u>26.286.320</u>	<u>977.140</u>	<u>55.737.996</u>	<u>69.789.085</u>
Útgreiðslur					
Lífeyrir	6.091.534	42.076.183	401.428	48.569.144	43.412.858
Rekstrarkostnaður	494.268	433.062	11.730	939.060	935.119
Fjárfesting í rekstrarfjárumnum	831	831	0	1.663	3.727
Aðrar útgreiðslur	391.662	111.700	9.309	512.671	324.365
	<u>6.978.295</u>	<u>42.621.776</u>	<u>422.467</u>	<u>50.022.538</u>	<u>44.676.071</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>21.496.241</u>	<u>(16.335.456)</u>	<u>554.672</u>	<u>5.715.458</u>	<u>25.113.015</u>
Fjárfestingarhreyfingar					
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	1.581.566	402.206	18.624	2.002.396	2.327.146
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(31.442.120)	(5.274.396)	(1.516.151)	(38.232.667)	(44.256.623)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	15.633.613	22.046.164	1.616.321	39.296.098	25.948.445
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	30.545.360	13.127.061	13.965	43.686.386	31.142.053
Keypt skuldabréf	(67.834.397)	(13.163.394)	(214.271)	(81.212.061)	(48.938.401)
Seld skuldabréf	26.894.885	6.432.085	42.657	33.369.627	22.188.810
Ný bundin innlán	0	0	(391.000)	(391.000)	(310.000)
Yfirteknar fullnustueignir	(113.289)	(55.105)	0	(168.394)	(256.902)
Seldar fullnustueignir	104.266	55.401	0	159.667	224.797
Innborgaðar tekjur vegna fullnustueigna	600	1.030	0	1.630	5.285
Gjöld vegna fullnustueigna	(7.087)	(2.590)	0	(9.677)	(6.571)
	<u>(24.636.603)</u>	<u>23.568.462</u>	<u>(429.856)</u>	<u>(1.497.997)</u>	<u>(11.931.962)</u>
Hækkun/(lækkun) á handbæru fé	(3.140.362)	7.233.006	124.817	4.217.461	13.181.053
Gengismunur af handbæru fé	(927.145)	(152.362)	(9.519)	(1.089.026)	(389.150)
Handbært fé í upphafi árs	<u>32.807.293</u>	<u>7.526.547</u>	<u>355.392</u>	<u>40.689.232</u>	<u>27.897.329</u>
Handbært fé í lok árs	<u>28.739.787</u>	<u>14.607.190</u>	<u>470.690</u>	<u>43.817.667</u>	<u>40.689.232</u>

Kennitölur LSR

Fimm ára yfirlit	2017	2016	2015	2014	2013
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	7,57%	3,04%	8,74%	10,12%	10,47%
Raunávöxtun.....	5,74%	0,93%	6,61%	8,99%	6,57%
Hrein raunávöxtun.....	5,60%	0,79%	6,46%	8,91%	6,49%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,62%	6,32%	6,53%	5,66%	4,46%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	1,38%	0,74%	1,71%	2,41%	2,45%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	35,7%	34,6%	41,3%	38,9%	36,5%
Skráð skuldabréf.....	36,4%	37,6%	40,2%	38,6%	40,6%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum.....	4,9%	3,8%	4,7%	6,0%	5,4%
Óskráð skuldabréf.....	23,0%	23,0%	12,8%	15,5%	16,4%
Bankainnistæður, bundnar.....	0,0%	0,9%	1,0%	1,0%	1,0%
Aðrar fjárfestingar.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	73,4%	75,0%	69,0%	67,5%	68,8%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	26,6%	25,0%	31,0%	32,5%	31,2%
Fjöldi					
Fjöldi virkra sjóðfélaga.....	30.809	30.324	30.080	29.569	29.491
Fjöldi lífeyrisþega.....	21.142	19.626	18.175	16.880	15.882
Fjöldi sjóðfélaga í árslok *.....	107.053	104.798	102.844	101.400	98.256
Stöðugildi.....	48,4	49,3	45,4	45,3	44,3
Fjárhæðir á föstu verðlagi (í milljónum króna)					
Iðgjöld.....	73.576	166.446	40.868	36.850	35.405
Lífeyrir.....	49.146	44.630	39.267	34.895	32.216
Hreinar fjárfestingartekjur.....	55.884	9.573	51.456	60.374	50.170
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður.....	979	901	850	818	840
Breyting á hreinni eign.....	79.335	130.477	52.229	63.448	52.550
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	80,4%	79,6%	77,9%	77,2%	76,8%
Örorkulífeyrir.....	5,9%	6,3%	7,3%	6,9%	6,5%
Makalífeyrir.....	13,4%	13,8%	14,3%	14,8%	15,7%
Barnalífeyrir.....	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%
Aðrar útgreiðslur.....	0,0%	0,0%	0,1%	0,7%	0,6%
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	66,8%	26,8%	96,1%	94,7%	91,3%
Skrifst. og stjórnunarkostnaður í % af iðgjöldum.....	1,3%	0,5%	2,1%	2,2%	2,4%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	7,3%	1,4%	8,7%	11,1%	10,0%
Skrifst. og stjórnunarkostn. í % af meðalstöðu eigna.....	0,13%	0,13%	0,14%	0,15%	0,17%

Kennitölur vegna áranna 2014 og fyrr byggja á útreikningi samkvæmt eldri reglum um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 55/2000.

* Fjöldi sjóðfélaga í árslok er samanlagður fjöldi allra deilda LSR. Það hefur þau áhrif að einhverjir sjóðfélagar eru taldir oftari en einu sinni.